

يا صاحب القُبَّةِ البِيضاءِ

يا صاحب القُبَّةِ البِيضاءِ في النَّجَفِ

مَنْ زَارَ قَبْرَكَ وَاسْتَشْفَى لَدَيْكَ شُفِي

زُورُوا أبا الحَسَنِ الهَادِي لَعَلَّكُمْ

تُحْظَوْنَ بِالْأَجْرِ وَالْإِقْبَالِ وَالزُّلْفِ

زُورُوا لِمَنْ تُسْمَعُ التَّجْوَى لَدَيْهِ فَمَنْ

يَزُرُهُ بِالْقَبْرِ مَلْهُوفاً لَدَيْهِ كُفِي

إِذَا وَصَلَ فَاحْرِمِ قَبْلَ تَدْخُلِهِ

مُلَبَّياً وَإِسْعَ سَعِياً حَوْلَهُ وَطُفِ

حَتَّى إِذَا طِفْتَ سَبْعاً حَوْلَ قَبَّتِهِ

تَأْمَلِ الْبَابَ تَلْقَى وَجْهَهُ فَقِفِ

وَقُلْ سَلامٌ مِنْ اللَّهِ السَّلامِ عَلَيَّ

أَهْلَ السَّلامِ وَأَهْلَ الْعِلْمِ وَالشَّرَفِ

No.:
Date

الرقم: ٨١٦٥ / ٤ ب
التاريخ: ٢٠٢٥ / ٧ / ٢٠

ديوان الوقف الشيعي/ دائرة البحوث والدراسات

م/ مجلة القبة البيضاء

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته...

اشارة الى كتابكم المرقم ١٣٧٥ بتاريخ ٢٠٢٥/٧/٩، والحاقاً بكتابنا المرقم ب ت ٤ / ٢٠٠٨ في
٢٠٢٤/٣/١٩، والمتضمن لتبديلات مجلتكم التي تصدر عن دائرتكم المذكورة اعلاه، وبعد الحصول على الرقم
المعياري الدولي المطبوع وانشاء موقع الكتروني للمجلة تعتبر الموافقة الواردة في كتابنا اعلاه موافقة نهائية
على استحداث المجلة.

...مع وافر التقدير

حسباً
أ.د. لبنى خميس مهدي
المدير العام لدائرة البحث والتطوير
٢٠٢٥/٧ / ٢٠

نسخة منه الى:

- قسم الشؤون العلمية/ شعبة التأليف والترجمة و النشر.... مع الاوليات
- الصادرة

إشارة إلى كتاب وزارة التعليم العالي والبحث العلمي / دائرة البحث والتطوير
المرقم ٥٠٤٩ في ٢٠٢٢/٨/١٤ المعطوف على إعدامهم المرقم ١٨٨٧ في ٢٠١٧/٣/٦
تعد مجلة القبة البيضاء مجلة علمية رصينة ومعتمدة للترقيات العلمية.

مهدي ابراهيم
١٥ تموز

وزارة التعليم العالي والبحث العلمي - دائرة البحث والتطوير - القصير الأبيض - المجمع الثريوي - المطابق السادس

✉ gd@rdd.edu.iq

Rdd.edu.iq

فصلية تُعنى بالبحوث والدراسات الإنسانية والاجتماعية العدد (٨)

السنة الثالثة صفر الخير ١٤٤٦ هـ آب ٢٠٢٥ م

تصدر عن دائرة البحوث والدراسات في ديوان الوقف الشيعي

المشرف العام

عمار موسى طاهر الموسوي

مدير عام دائرة البحوث والدراسات

الدقيق اللغوي

أ. م. د. علي عبد الوهاب عباس

التخصص / اللغة والنحو

الجامعة المستنصرية / كلية التربية الأساسية

الترجمة

أ. م. د. رافد سامي هجيد

التخصص / لغة إنكليزية

جامعة الإمام الصادق (عليه السلام) كلية الآداب

رئيس التحرير

أ. د. سامي حمود الحاج جاسم

التخصص / تاريخ إسلامي

الجامعة المستنصرية / كلية التربية

مدير التحرير

حميد علي محمد حميد

التخصص / لغة عربية وآدابها

دائرة البحوث والدراسات / ديوان الوقف الشيعي

هيئة التحرير

أ. د. علي عبد كنو

التخصص / علوم قرآن / تفسير

جامعة ديالى / كلية العلوم الإسلامية

أ. د. علي عطية شرقي

التخصص / تاريخ إسلامي

جامعة بغداد / كلية التربية ابن رشد

أ. م. د. عقيل عباس الريكان

التخصص / علوم قرآن / تفسير

الجامعة المستنصرية / كلية التربية الأساسية

أ. م. د. أحمد عبد خضير

التخصص / فلسفة

الجامعة المستنصرية / كلية الآداب

أ. م. د. نوزاد صفر بخش

التخصص / أصول الدين

جامعة بغداد / كلية العلوم الإسلامية

أ. م. د. طارق عودة مري

التخصص / تاريخ إسلامي

جامعة بغداد / كلية العلوم الإسلامية

هيئة التحرير من خارج العراق

أ. د. مها خير بك ناصر

الجامعة اللبنانية / لبنان / لغة عربية.. لغة

أ. د. محمد خاقاني

جامعة اصفهان / إيران / لغة عربية.. لغة

أ. د. خولة حمري

جامعة محمد الشريف / الجزائر / حضارة وآداب.. أدبان

أ. د. نور الدين أبو نحية

جامعة باتنة / كلية العلوم الإسلامية / الجزائر

علوم قرآن / تفسير

فصلية تُعنى بالبحوث والدراسات الإنسانية والاجتماعية العدد (٨)

السنة الثالثة صفر الخير ١٤٤٦ هـ آب ٢٠٢٥ م

تصدر عن دائرة البحوث والدراسات في ديوان الوقف الشيعي

العنوان الموقعي

مجلة القبة البيضاء
جمهورية العراق
بغداد / باب المعظم
مقابل وزارة الصحة
دائرة البحوث والدراسات

الاتصالات

مدير التحرير

٠٧٧٣٩١٨٣٧٦١

صندوق البريد / ٣٣٠٠١

الرقم المعياري الدولي

ISSN3005_5830

رقم الإيداع

في دار الكتب والوثائق (١١٢٧)

لسنة ٢٠٢٣

البريد الإلكتروني

إيميل

off_research@sed.gov.iq

IRAQI

Academic Scientific Journals

الرقم المعياري الدولي
(3005-5830)

دليل المؤلف.....

- ١- إن يتسم البحث بالأصالة والجدة والقيمة العلمية والمعرفية الكبيرة وسلامة اللغة ودقة التوثيق.
- ٢- إن تحتوي الصفحة الأولى من البحث على:
أ. عنوان البحث باللغة العربية .
ب. اسم الباحث باللغة العربية . ودرجته العلمية وشهادته.
ت. بريد الباحث الإلكتروني.
ث. ملخصان أحدهما باللغة العربية والآخر باللغة الإنكليزية.
ج. تدرج مفاتيح الكلمات باللغة العربية بعد الملخص العربي.
- ٣- أن يكون مطبوعاً على الحاسوب بنظام (office Word ٢٠٠٧ أو ٢٠١٠) وعلى قرص ليزري مدمج (CD) على شكل ملف واحد فقط (أي لا يُجزأ البحث بأكثر من ملف على القرص) وتُرَوَّد هيئة التحرير بثلاث نسخ ورقية وتوضع الرسوم أو الأشكال، إن وُجدت، في مكانها من البحث، على أن تكون صالحة من الناحية الفنية للطباعة.
- ٤- أن لا يزيد عدد صفحات البحث على (٢٥) خمس وعشرين صفحة من الحجم (A4) .
 ٥. يلتزم الباحث في ترتيب وتنسيق المصادر على الصيغة APA
 - ٦- أن يلتزم الباحث بدفع أجور النشر المحددة البالغة (٧٥.٠٠٠) خمسة وسبعين ألف دينار عراقي، أو ما يعادلها بالعملات الأجنبية.
 - ٧- أن يكون البحث خالياً من الأخطاء اللغوية والنحوية والإملائية.
 - ٨- أن يلتزم الباحث بالخطوط وأحجامها على النحو الآتي:
أ. اللغة العربية: نوع الخط (Arabic Simplified) وحجم الخط (١٤) للمتن.
ب. اللغة الإنكليزية: نوع الخط (Times New Roman) عناوين البحث (١٦). والملخصات (١٢). أما فقرات البحث الأخرى؛ فبحجم (١٤) .
 - ٩- أن تكون هوامش البحث بالنظام التلقائي (تعليقات ختامية) في نهاية البحث. بحجم ١٢ .
 - ١٠- تكون مسافة الهوامش الجانبية (٢,٥٤) سم والمسافة بين الأسطر (١) .
 - ١١- في حال استعمال برنامج مصحف المدينة للآيات القرآنية يتحمل الباحث ظهور هذه الآيات المباركة بالشكل الصحيح من عدمه، لذا يفضل النسخ من المصحف الإلكتروني المتوافر على شبكة الانترنت.
 - ١٢- يبلغ الباحث بقرار صلاحية النشر أو عدمها في مدّة لا تتجاوز شهرين من تاريخ وصوله إلى هيئة التحرير .
 - ١٣- يلتزم الباحث بإجراء تعديلات المحكمين على بحثه وفق التقارير المرسلة إليه وموافاة المجلة بنسخة مُعدّلة في مدّة لا تتجاوز (١٥) خمسة عشر يوماً.
 - ١٤- لا يحق للباحث المطالبة بمطالبات البحث كافة بعد مرور سنة من تاريخ النشر.
 - ١٥- لا تعاد البحوث الى أصحابها سواء قبلت أم لم تقبل.
 - ١٦- دمج مصادر البحث وهوامشه في عنوان واحد يكون في نهاية البحث، مع كتابة معلومات المصدر عندما يرد لأول مرة.
 - ١٧- يخضع البحث للتقويم السري من ثلاثة خبراء لبيان صلاحيته للنشر.
 - ١٨- يشترط على طلبة الدراسات العليا فضلاً عن الشروط السابقة جلب ما يثبت موافقة الاستاذ المشرف على البحث وفق النموذج المعتمد في المجلة.
 - ١٩- يحصل الباحث على مستل واحد لبحثه، ونسخة من المجلة، وإذا رغب في الحصول على نسخة أخرى فعليه شراؤها بسعر (١٥) ألف دينار.
 - ٢٠- تعبر الأبحاث المنشورة في المجلة عن آراء أصحابها لا عن رأي المجلة.
 - ٢١- ترسل البحوث على العنوان الآتي: (بغداد - شارع فلسطين المركز الوطني لعلوم القرآن)
أو البريد الإلكتروني: (off_research@sed.gov.iq) بعد دفع الأجور في الحساب المصرفي العائد إلى الدائرة.
 - ٢٢- لا تلتزم المجلة بنشر البحوث التي تُخلّ بشروط من هذه الشروط .

مَجَلَّةُ اَلْاَسَاسِيَّةِ اَلْمَجْتَمَاعِيَّةِ فَصَلِيَّةٌ تَعْتَدُ رَعْنَةُ اَلزُّمَرِ اَلْبُحُوْثِ وَاَلدِّرَاسَاتِ فِي دِيَوَانِ اَلْوَقْتِ اَلشَّيْخِ
مَحْوَى اَلْعَدَدِ (٨) صَفَرِ اَلخَيْرِ ١٤٤٦ هـ آب ٢٥٠٢٥ م اَلْمَجْلَدُ اَلثَّالِثُ

ت	عنوانات البحوث	اسم الباحث	ص
١	الارتباط الوثيق بين القرآن والسنة في التفسير والتشريع «دراسة تحليلية»	م. د. نعمه جابر محمد	٨
٢	مفهوم الحب والموت في شعرك الجن دراسة اسلوبية	م. د. قحطان جاري عليوي	٢٤
٣	أهمية المهر في الزواج عند العرب قبل الاسلام	م. د. مروان جمهور محمود	٤٢
٤	«رؤى ومواقف» نظرات في رؤى السيد علي السيستاني (دام ظله)	م. د. تقاضر محمد مؤنس	٥٤
٥	أثر التدريس بطريقة الأسئلة وفقاً لبرنامج «Woodlap» على تحصيل طلاب الصف الرابع العليمي مادة الفيزياء ومهاراتهم التقنية	م. د. حيدر ناصر مظلوم	٦٦
٦	الزراعة في اليمن من خلال كتاب ملح الملاحه في معرفة الفلاحه عمر بن يوسف بن رسول «ت: ٦٩٦هـ/ ١٢٩٥م»	م. د. سحر حسن عبد	٩٠
٧	الأوضاع الاجتماعية والثقافية للمرأة الإيرانية ١٩٢٥ - ١٩١١	م. د. صادق فاضل زغير	١٠٨
٨	أثر إستراتيجية اللون، الرمز، الصورة في تحصيل تلامذة الصف الرابع الابتدائي في مادة قواعد اللغة العربية	م. د. طارق حسين طارش	١٢٢
٩	الأدب المقارن بين المقارنة والتطبيق	م. د. عبد الرحمن أحمد عيدان	١٣٤
١٠	الانحراف العقدي في كتاب قلق في العقيدة للكاتب سعيد ناشيد	م. د. عزت حسين علي	١٤٦
١١	الأبعاد الشخصية في رواية الإسكندرية في غيمة	م. د. علي صكيان سنيح	١٥٦
١٢	النماذج الشراكات متعدّدة الجنسيات وآثاره القانونيّة	م. د. علي نعيم علي	١٦٦
١٣	التهديد الاجتماعي وعلاقته بالنصب لدى موظفي الدولة	م. د. كاظم شنون كاظم	١٨٢
١٤	البربر واستقبالهم الاسلام «مقال مراجعة»	م. د. محمد أحمد موسى	١٩٦
١٥	المسؤولية المدينية لتقود المعلومات على شبكة الإنترنت دراسة مقارنة بين القانون العراقي والليثاني	م. د. محمد رضا فلاح حسن	٢٠٢
١٦	السياق غير اللغوي وأثره الدلالي في تفسير الأمثل «سورة التوبة اختياراً»	م. د. محمد مصطفى هجر	٢٢٠
١٧	فاعلية تصميم تعليمي على وفق نظرية الحافز في مهارات التفكير المكانية لدى طلاب الصف الثاني المتوسط	م. د. عز الدين علي جبر م. د. محمد هاشم محمد	٢٣٢
١٨	مقاربة موضوعية للقصائد التي تجسد فناء الدنيا في ديوان «القصائد الدينية، الإلهيات» لشاعر عبد العزيز سمين البياتي	م. د. مرتضى حيدر عزت	٢٤٦
١٩	السياق غير اللغوي وأثره الدلالي في تفسير الأمثل «سورة التوبة اختياراً»	م. د. مصطفى اسماعيل خليفة	٢٦٠
٢٠	التنشئة الاجتماعية وأثرها في حياة المجتمعات العربية قبل الإسلام	م. د. مصطفى قدوري العبيدي	٢٧٠
٢١	أثر الغال على الحضارة الرومانية	م. د. علي بشير حسن	٢٨٠
٢٢	اعداد وحدات تدريبية على وفق نظرية الترميز المزدوج لتطوير مهارات طلبة معهد الفنون الجميلة في مادة التصميم	م. د. مرتضى حيدر عزت	٢٩٤
٢٣	تطبيق الذكاء الاصطناعي ودوره في تحسين العدالة الجنائية «دراسة تحليلية»	م. د. محمد مهدي صالح مهدي	٣١٢
٢٤	الادارة البيروقراطية لدى عمداء الكليات	م. د. عباس رحمة زاير علي	٣٣٠
٢٥	آراء علماء التفسير في بيان معاني الألفاظ الغريبة في القرآن دراسة في سورة يوسف «مقال مراجعة»	م. د. أكرام نوري مصطفى	٣٤٢
٢٦	أثر برنامج تدريسي قائم على النموذج المرئي السموي في تحصيل طالبات معهد الفنون الجميلة في مادة الصوت والإلقاء	م. د. حلا عبد الحسين ناصر م. د. ذكرى كامل حسين	٣٤٨

فصلية تُعنى بالبحوث والدراسات الإنسانية والاجتماعية العدد (٨)
السنة الثالثة صفر الخير ١٤٤٦ هـ آب ٢٠٢٥ م

مقاربة موضوعية للقصائد التي تجسّد فناء الدنيا
في ديوان «القصائد الدينية، الإلهيات»
لشاعر عبد العزيز سمين البياتي

م. د. مرتضى حيدر عزت
جامعة كركوك / كلية التربية للعلوم الإنسانية

المستخلص:

تهدف هذه الدراسة إلى تسليط الضوء على الشخصية الأدبية والشاعر الكبير ومن أحد أبرز أعلام الأدب التركماني في العراق، الشاعر الشعبي عبد العزيز سمين بياتلي، من خلال تحليل نتاجه الشعري من الجوانب اللغوية والدلالية. وتتناول الدراسة، بوجه خاص، ديوان الشاعر الموسوم بالقصائد الدينية والالهاميات، حيث يتم التركيز على تيمة «فناء الدنيا» بوصفها محوراً دلالياً رئيساً. وتُستعرض في هذا السياق المفاهيم المرتبطة بالموت، وفناء الحياة الدنيوية، ومجاهدة النفس، والحياة الأبدية، ضمن رؤية دينية وأخروية تتجلى بوضوح في قصائد الشاعر. يُعد بياتلي من الشعراء الذين يجمعون في أشعارهم بين الإيمان الشعبي والقيم الدينية، إذ تنسم قصائده بتوظيف عناصر تقليدية مثل الموعظة، ومحبة أهل البيت، والتعلق بالنبي محمد ﷺ، وسيد الشهداء الإمام الحسين عليه السلام، إلى جانب تقديم توجيهات أخلاقية تُعزز البعد الروحي في شعره. وتُحلل في هذه الدراسة نماذج مختارة من قصائده، لا سيما قصيدة «فاني الدنيا»، ضمن هذا الإطار المفاهيمي.

الكلمات المفتاحية: الأدب، الدنيا الفانية، الشعر، عبد العزيز بياتلي.

Abstract:

This study aims to examine the life, poetic world, and literary personality of Abdülaziz Semîn Bayatlı, one of the prominent figures and folk poets of Iraqi Turkmen literature, as well as to analyze his works from a linguistic perspective. Within the scope of this research, a thematic analysis is conducted on the theme of "the transience of the world" as reflected in Bayatlı's collection Religious Poems and Hymns, particularly in the poems included in this work. The meaning universe shaped by concepts such as death, the temporariness of worldly life, the struggle against the self (nafs), and eternal life based on the poet's religious and afterlife-oriented worldview is explored in detail. Bayatlı stands out as a poet who often integrates folk beliefs into his poetry. This article offers an in-depth thematic analysis of this theme through selected examples, especially focusing on the poem The World is Mortal. In Bayatlı's Religious Poems and Hymns, his poems generally revolve around themes of tradition, moral advice, devotion to Ahl al-Bayt, and love for the Prophet Muhammad and Imam Husayn.

Keywords: Literature, Mortal World, Poetry, Abdülaziz Bayatlı, Şair Abdülaziz Semîn Bayatlı'nın "Dini Şiirler- İlahiler" Adlı Eserinde (Dünyanın Faniliğini Taşıyan Şiirler Üzerine Tematik Bir Yaklaşım)

Özet

Bu çalışma, Irak Türkmen edebiyatının önemli isimlerinden ve halk şairlerinden biri olan Abdülaziz Semîn Bayatlı'nın hayatı şiir dünyasını tanımak, edebi şahsiyetini ortaya koymak ve eserlerinin

dil yönünden analizini yapmak amacıyla ele alınmıştır. Çalışmamız kapsamında, Bayatlı'nın "Dini Şiirler ve İlahîler" adlı eserinde ve özellikle de bu eserdeki şiirlerinde geçen "Dünyanın Faniliği" temasını tematik bir düzlemde ele alınmaya amaçlanmıştır. Şairin dini ve ahiret merkezli bakış açısıyla kaleme aldığı şiirlerde; ölüm, dünya hayatının geçiciliği, nefisle mücadele ve ebedi hayat gibi kavramlar çerçevesinde şekillenen anlam dünyası değerlendirilecektir. Abdulaziz Semîn Bayatlı, şiirlerinde genellikle halk inancını buluşturan bir şair olarak ön plana çıkar. Bu makalede, özellikle "Fanidir Dünya" şiiri başta olmak üzere diğer şiirlerinden seçilen örneklerle bu tema ayrıntılı biçimde incelenecektir. Bayatlı'nın "Dini Şiirler ve İlahiler" adlı eserinde şiirleri genellikle, gelenek, nasihat, Ehl-i Beyt sevdası, Hz. Muhammed, Hz. Hüseyin ve ahlaki öğütler ekseninde şekillenmektedir.

Anahtar kelime: Edebiyat, Fani Dünya, Şiir, Abdulaziz Bayatlı.

Giriş

Edebiyat, bir toplumun ister sosyo-kültürel ister o toplumun tarihi dinamiklerini açık bir şekilde yansıtan ve bu bağlamda en önemli sanat dallarından biridir. Bir toplumun edebiyatını sadece o çerçevede kalarak ve etkisi sadece o toplumsal düzeyde kalmak değil, bir şahsi seviyede de büyük önem taşımaktadır. Bu hususta tün toplumlara bağlı olan edebî eserler, fertlerin özel düşüncelerini daha da derin bir biçimde artırır.

Bu bağlamda, Irak Türkmenlerinde Halk Edebiyatı, uzun yıllara aşkın geçmişleri ile Irak'ta Türkmenler edebiyatı daha da ileri ve gündeme getirmiş oldukları sözlü edebiyat örnekleri günümüze kadar canlılığını sürdürmüş ve muhafaza etmiştir.

Sözlü kültür ürünleri Irak Türkmenlerinde ve Türk dünyasındaki sözlü kültür ürünleriyle paralellik göstermektedir (1).

Bilindiği üzere Türkmenler Irak'ta yerleştikleri bölgeler eskiye dayanarak ve uzun zamandan beri tanınmışlar, ayrıca Türkmenlerin özelliği belli olan bir sahadır. Bu sahada Türkmenlerle beraber yaşamış olan öteki etnik grupları da bu bölgelerin Türkmen özelliğine tanık olmuşlardır (2).

Bu bağlamda çalışma, hem Abdulaziz Semîn Bayatlı'nın edebî

mirasını bilimsel bir çerçevede ortaya koymayı hem de Türkmen edebiyatının dini şiir geleneğine dair bir katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Şairin Hayatı

Abdülaziz Semin Bayatlı, tanınmış bir yazar, gazeteci ve eğitimcidir. 1938 yılında Türkmen bölgesi Kifri'de (Seyidler) mahallesin'de doğmuştur. Yoksul bir Türkmen ailesine mensup olup, Bayat Türkmen boynunun Aslanlar kolundandır. Bayatlı Türkmen toplumunda edebiyat, gazetecilik ve Eğitim alanlarında önemli bir şahsiyet olarak kabul edilir ve yazıları ile eğitim alanındaki çalışmalarında Türkmen halkına büyük katkılarda bulunmuştur (3).

Şairin doğduğu ilçeyi kısaca bilgi vermiş olursak, Kifri bir kaza merkezi olarak, Türkmen kasabalarının en güzeli tanınan ve en düzenli bir Türkmen ilçesidir (4).

Kifri, tarihi bir Türkmen ilçesidir. Bu bölgeye bağlı olan çok sayıda nahiyeler ve özellikle bu bölgelerde yaşayan Bayat boyuna mensup olanlardır. Genellikle oradaki Türk nüfusu mensup olarak ve o yörede bulunan köylerdir (5).

Eğitim ve meslek hayatında Semin Bayatlı, ilkokul ve ortaokul eğitimini Kerkük'ün Kifri İlçesinde tamamladı. 1956 yılında Tuzhurmatu'da bir pedagoji kursuna katıldı ve üstün Başarıyla mezun oldu. 1957 yılında Kifri yakınlarındaki (Kinkirban) köy okulunda öğretmen Olarak atandı. 1959 yılında Süleymaniye'ye bağlı Kifrane köyüne, ardından, 1959'da Kerkük'teki bir okula nakledildi. 1970 yılında ilkokul öğretmenlerinin eğitimini geliştirmek için Kurulan özel bir birimde görev aldı. Daha sonra 1980'de Kerkük'teki 'İbnü'l- Ezdi' okuluna nakledildi (6). Eğitim alanında çeşitli görevler üstlendi, öğretmenlik, müdürlük ve danışmanlık yaptı. 1985 yılında emekli oldu.

Edebiyat ve Medya alanındaki faaliyetleri 1957-1985 yılları arasında öğretmenlik yapmasının yanı sıra da edebiyat ve medya alanında aktif rol almıştır. 1999-2003 yılları arasına Kerkük televizyonunda seslendirme ve çeviri alanında çalıştı. 1957-2000 yılları arasında Kerkük televizyonunda çevirmen, yazar ve şair olarak yer aldı. Çeşitli edebi festivallere katıldı, Televizyon programları sundu ve birçok edebi-politik programın hazırlanmasında yer aldı. Irak

Kültürel mirasının tanıtılmasına katkı sağladı. Kerkük medeniyet Ansiklopedisi'nde editör ve dil çalışmaları yapmıştır. Denetmeni olarak çalıştı. Kerkük'ün Türkmen Kimliğini koruma mücadelesinde önemli bir figürdü ve sürekli olarak kültürel ve edebi etkinliklere katıldı. Yazar gençlik yıllarından itibaren Şiirler, manzumeler ve kasideler yazmaya başladı. Ortaokul yıllarında edebiyatla ilgilenmeye başladı ve Türkmen şairlerinin şiirlerinden etkilendi. Özellikle Kerkük'teki meşhur şairlerden Olan Hasan Görem ve Ali Maruf oğlu gibi isimlerden ilham almıştır. Yazar, 1959 yılında Hacı veli Kadı'nın kızıyla evlenir ve evlilikten 10 çocuk babası olur bunlardan 3 erkek 7 kız babası olmuştur. Çocuklarını edebiyatı sevmeye, okumaya, araştırmaya ve şiir yazma sanatını öğrenmeye teşvik etti. Yazarın basıma Hazır olan dört edebi el yazması kitabı bulunmaktadır (7).

Şairin genel olarak hayatı ile ilgili tarafımıza kızı öğretmen olan Gülzar Bayatlı tarafından aktarılmıştır. Bizlere aktarılan bilgilerden şair, yüzlerce makale ve inceleme yazısını 'savut Al-Tamim' gazetesi, 'kardeşlik' dergisi, 'Altın Köprü' dergisi, 'Hilal' dergisi ve diğer Türkmen edebi yayınlarda yayımlamıştır. Bunun yanı sıra, Arap ve Türkmen edebiyatı üzerine de araştırmalar yapmış, Arap ve Iraklı yazarların eserlerini incelemiştir. Yazar Abdülaziz Semin Bayatlı, birçok edebi festival ve konferanslara katılmıştır.

Yazar, gazeteci ve medya mensubu Abdülaziz Semin Bayatlı, 2016 yılından itibaren 'Organ yetmezliği' hastalığından mustaripti. Uzun yıllar süren hastalık sürecinde birçok siyasi, Kültürel, edebi ve eğitimci şahsiyet kendisini ziyaret etmiştir. Kerkük, Erbil, Süleymaniye ve Bağdat'tan gelen dostları, ayrıca Türkmen Kültür Vakfı, Irak yazarlar Birliği, Türkmen yazarlar Birliği ve Irak Gazeteciler Sendikası'ndan yetkililer ziyaret ederek ona destek vermişlerdir. Kerkük'teki Türkmen yazarlar ve edebiyatçılar Birliği, Erbil'deki Türkmen yazarlar ve edebiyatçılar birliği, Tuzhurmatu'daki Türkmen yazarlar birliği 'Türkmenli' gazetesi, 'Kardeşlik' dergisi, Türkmen İslam Âlimleri Derneği, Türkmen öğretmenler derneği, Türkmen Medya ve Kültür Derneği ve diğer birçok kültürel, dini ve edebi şahsiyetler sürekli onun yanında olmuşlar. Büyük yazar ve gazeteci Abdülaziz Semin Bayatlı, 28 Eylül 2019 yılında cuma

akşamı uzun süren hastalığının ardından 81 yaşında hayatını kayıp etmiştir. Cenazesi Kerkük'teki Musalla Mezarlığında toprağa verildi.

Edebi Şahsiyeti

Şair, yazar, Eleştirmen, Sunucu ve çevirmen Bayatlı 1938 Irak Kifri ilçesinde doğmuştur. İlkokul, ortaokul eğitimini Kifri'de, lise ise Tuzhurmatu'da bitirmiştir. Şair, öğretmenlik kursuna katılarak 1957'de Kerkük'te öğretmenliğe başladı. Öğretmenlik mesleğinden emekliye ayrıldıktan sonra Kerkük televizyonunda çevirmen ve sunucu olarak, o dönemin zor siyasi koşullara katlanarak (1973–2003) tarihleri arasında çalıştı. Bir süre Kerkük'te Arapça olarak yayımlanan Savut El-Temim gazetesinde editör ve yayın kurulu üyesi olarak çalıştı. Şimdi Kerkük'te Arapça yayımlanan yazılı basın organlarının birçoğunun editörlüğünü yaptı.

Bayatlı, kardeşlik ve birlik sesi dergileri ile Yurd Gazetesinde yayımladığı şiirlerinde; milli konular ile aşk ve özlem duygularını işledi. Milli konuda yazmış olduğu şiirlerin bir bölümü bestelenerek Türkmen ses sanatçıları tarafından Kerkük televizyonu ve Bağdat'ta Türkmençe yayın yapan radyoda seslendirildi. Bayatlı'nın bir Fuzuli hayranı olduğu, inceleme ve araştırma çalışmalarında açıkça görülür.

Uzun yıllar Kerkük Televizyonunda çalışmalarını sürdüren Bayatlı, Türkmen aydınlarının tanıdığı simalarından biridir. Yaşama bakışından yansıyan doğruluk, dürüstlük ve yurt severlik duyguları onun hayat felsefesini oluşturur.

Merkezi Azerbaycan'da olan Dünya Genç Türk Yazarlar Birliği ile Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri sahipleri meslek birliği (İLESAM) tarafından 2004 yılında Ankara'da düzenlenen 2. Uluslararası Fuzuli Şiir Yarışması ve Türk Dünyası Şiir şölenine katılan Irak heyeti içinde yer aldı (8).

Bu bağlamda Bayatlı'nın "Dini Şiirler ve İlahîler" adlı eserinde ve özellikle şiirlerinde geçen "Dünyanın Faniliği" temasını tematik aşağıdaki başlıklar altında incelememiz ve değerlendirmemiz mümkündür.

Uyan

Akıbet bir gün gelir, Sende gidersin dostum

Karanlık bir Türbeye, Yalnız inersin dostum
ayat ince bir mumdur, tutuşmuş ateşlere
Ne kadar düzersen de yine sönersin dostum
F ni dünyadayken doğru ol doğru yürü
Ektiğin fidanları orda biçersin dostum
Malım çok evladım çok diyerek çok güvenme
Kimsesiz bir köşede cezan göresin dostum
Ölüm bir fırtınadır dağıtır dağı taşı
Eli boş yapa yalnız akka gidersin dostum
akkı tap akkı tanı ağla (BAYATLI) gibi
Cennete de bülbül olur aynar ötersin dostum.
Aldanma
Aldanma gözüm ardeş dünyanın siretine
Gün gelir âteş düşer bağına bostanına
Ne gül alır ne Gülizar, azan aplar her yeri
alırsın yapa yalnız, od düşer armanına
Kimsesiz alır insan ne an var ne de sul an
Adalet meydanında göz değer mizanına
onuşan defterindir, tanrıda ükmün verir
Âcımaz kimse o gün ALLAH'ın efğanına
Gir istersen bulasın iki dünya servetin
ut ALLAH eteğini gönül ver uran'ına
Doğru ol doğru çalış ekmeğini elal eyle
Yavluşub salma gidik dinine imanına
Sihir bazdır dünyamız bin bir yüzle görülür
Düşme fa ir (BAYATLI) dünyanın tuzagına.
Bir gün
İster şah ol ister a an
İster fa ir ister sul an
İster mülkün olsun cihan
Ölüm seni apar bir gün
İpek olsa hep girişin
Polat olsa için dışın
Cennet olsa yazın ışın
Kefen seni yutar bir gün
Yusuf gibi güzel olsan

alk içinde özel olsan
Çiçek olsan yazal olsan
Türbe seni yutar bir gün
An a gibi bin yıl yaşa
Âltın gümüş taç oy başa
İster beg ol ister paşa
Dünya seni âtar bir gün
Gel güvenme bil gelere
Bel bağlama dil gelere
avuşmadan ele gelere
Tabut seni apar bir gün.
Dinle sesim can (BAYATLI)
Sen yayasın ölüm âtlı
İster âcı ister atlı
ayat seni başar bir gün.
Dünyaya bel bağlama
Dünyaya bel bağlama belini ırar birgün
Yüzüne güle güle ömrünü ya ar birgün
Yükler seni günahla önüne atar birgün
Dünyaya bel bağlama belini ırar birgün
ut ALLAH'ın yolunu baş a yollar el vermez
Dünya ızıl ârıdır so ar ama bal vermez
Özünü dost gösterir gam gününde dal vermez
Dünyaya bel bağlama belini ırar birgün
a ı bil a a dayan, her yolun düzü a tır
Bu uran'nın ükmüdür, uran'nın sözü a tır
Cennet'tin ubaları, amunun gözü a tır
Dünya'ya bel bağlama belini ırar birgün
Beş va it namazını o uz gün orucunu
Paran varsa ada et Kâbe'mizin borcunu
Elin pek dilin temiz her yana saç borcunu
Dünya'ya bel bağlama belini kırar birgün
(BAYATLI) der ar adaş al ın gümüş yaramaz
Zikre dal usanmadan saz-u canbuş yaramaz
İçme gaflet şerbetin neşesi boş yaramaz
Dünya'ya bel bağlama belini ırar birgün.

Son sefer

Bu dünyaya gelen insan, ecel gelir göçer birgün
Mal-u mülkün miras oyar, her şeyinden geçer
Gözün yumar birde açmaz, son pişmanlı geri gelmez
Sarılır biz kefene, çatı ta ol sefer birgün
elal aramın bilmeyen, bin yeminle âltın yığan
Su yerine anlar içen, ölüm zehrin içer birgün
Arastada yapa yalnız durar Mevla uzurunda
urulur ha mahkemesi her ettiğini görer birgün
Gizli âşikâr ettiklerin ha defteri yüzüne çalar
Azaları şahit durar, dile gelir öter birgün
ırar çı ar her şey biter ne temiz var ne istinaf
Ya cennet'in Gülizar'larına ya âteşe sürer birgün
Bağla belin gir (BAYATLI) erenlerin meydanına
Ora ıçılar sümbülünü, Ra îm etmeden biçer birgün.
Fanidir dünya
Ölüm bir köprü, her gelen geçer
Âcı şerbetin, A ibet içer
Burda ektiğin, orada biçer
Uyan ardeşim, Fanidir dünya
Fena mülkinden, ba a mülkine
Labud geçersin, sarıl dinine
Zincirle nefsin, gem vur diline
Uyan ardeşim, Fanidir dünya
Düz ol düz yürü, ALLAH'ın emri
Parayla değil, insanın aderi
İyiliğin biri, on a ıdır ecri
Uyan ardeşim, fanidir dünya
ıyamet günü, a divanında
Kimse bulunmaz, o gün yanında
Amalın çı ar, a kitabında
Uyan ardeşim, fanidir dünya
Boynu bükülü orada durarsın
Ya utanırsın ya da gülersin
Seçtiğin yolu, utup gidersin
Uyan ardeşim, fanidir dünya

Dökme gözyaşın miskin 'BAYATLI'

Kendin yayasın, ecelin atlı

Günah âcıdır, iyilik atlı

Uyan ardeşim, fanidir dünya (9).

Irak Türkmen edebiyatının güçlü halk şairlerinden biri dölaziz Semin Bayatlı'nın eserlerinde toplumsal ve bireys geçiciliğini, faniliğini ve ölüm sonrasına yönelik hazırlığı alır. Onun şiirlerinde dünya, cazibesi ve aldatıcılığıyla han yeri" olarak tasvir edilirken, insanın hakikate yönelm haram bilinciyle yaşaması ve manevi değerlere sarılması ısrarla vurgulanır. Bu makalede Bayatlı'nın "Uyan", "Bir Gün", "Dünyaya Bel Bağlama" "Son Sefer" ve "Fani D şiirleri, "dünyanın faniliği" teması bağlamında tematik olarak değerlendirilecektir.

1. Dünyanın Faniliği: Geçici ve Aldatıcı Dünya Algısı

Bu başlıkta şair Bayatlı'nın dünyanın fani olduğunu ve dünya, geçici süsleriyle insanı aldatan bir tuzak gibi tasvir özellikle bu tasvirleri "Aldanma" şiirinde hemen hemen açık bir şekilde görünmektedir:

"Aldanma gözüm kardeş dünyanın siretine

Gün gelir ateş düşer bağına bostanına"

Burada şair, dünya hayatının görünüşe aldanılmaması geçicilik barındırdığını ifade etmektedir. Gül, gülistan gibi sembollerle betimlenen refah ortamının bir gün m olacağı, "ateşin düşmesi" metaforuyla pekiştirilmiştir. İslamî edebiyatta yer alan "dünyanın süsü ve geçiciliği" a halk şiirine yansımalarıdır.

2. Ölüm Gerçeği ve Evrensel Akıbet Bilinci

Beyatlı'nın "Bir Gün" adlı şiirinde ölümün kaçınılmazlığı yönü öne çıkarılır:

"İster şah ol ister hakan

İster fakir ister sultan

İster mülkün olsun cihan

Ölüm seni kapar bir gün"

Bu dizelerde makam, servet, güzellik ve sosyal statü gibi değerlerin ölüm karşısında hükmünün kalmadığı vurgul

evrensel bir eşitlik anlayışına işaret eder: ölüm her canlının mukadder sonudur. Aynı zamanda burada, dünyevi büyüklüğün metafizik değersizliği de şiirsel bir dille dile getirilmiştir.

3. Ahiret Bilinci ve İlahi Hesap

“Son Sefer” adlı şiir, ölüm sonrası hesap gününü ve ilahi adaleti işler. Özellikle şu dizeler bu tema açısından çarpıcıdır:

“Kurulur Hak mahkemesi her ettiğini görer bir gün
Gizli aşıkâr ettiklerin Hak defteri yüzüne çalar”

Şair burada hesap günü ve amel defteri gibi kavramlarla İslamî eskatolojinin halk dilindeki izdüşümünü sunar. İnsan yalnız başına, kendi amel defteriyle yüzleşmek zorundadır. Bu, dünyaya güvenmenin ve ona bağlanmanın ne kadar anlamsız olduğunu daha da belirginleştirir.

4. İrşat ve Uyarı: Ahlaki Duruşun İnşası

Bayatlı’nın şiirlerinde fanilik, sadece bir tespit değil aynı zamanda bir ahlaki uyarı vasıtasıdır. Özellikle “Dünyaya Bel Bağlama” şiirinde şu dizeler dikkat çeker:

Dünyaya bel bağlama belini ırar birgün
Yüzüne güle güle ömrünü ya ar birgün

Bu dizeler, fanilik bilincinin bir sonuç doğurması gerektiğini, yani insanın doğru yolu seçmesi gerektiğini belirtir. Şair, okuyucuyu pasif bir kabullenişe değil, aktif bir manevî dönüşüme çağırır. Dolayısıyla fanilik teması burada bir ahlak inşasının aracı olarak kullanılmıştır.

5. Şiirsel Üslup ve Halkla İlişkisi

Şair Abdulaziz Semin Bayatlı şiirlerinde kullandığı dil yalın, imgeleri ve özellikle halkın anlayabileceği bir derecede sade fakat anlam bakımından baktığımızda oldukça derin bir üslup kullanmıştır. Bu durum şairin şiirlerini bir tür “halk vaazı” niteliğine yansıtmaktadır. Bayatlı’nın şiirleri genellikle, gelenek, nasihat, Ehl-i Beyt sevdası, Hz. Muhammed, Hz. Hüseyin ve ahlaki öğütler ekseninde şekillenmektedir.

6. Bayatlı’nın Şiirlerinde Fanilik Temasının Lirik ve Didaktik Yansımaları

Abdulaziz Semin Bayatlı, şiirlerinde geleneksel İslami değerleri, tasavvufi düşünceyi ve ahiret merkezli bir dünya görüşünü işleyen

Türkmen şairlerinden biridir. "Fanidir Dünya" adlı bu şiiri, dünya hayatının geçiciliği, ölümün kaçınılmazlığı ve insanın ebedi kurtuluşu için yapması gerekenleri didaktik bir üslupla ifade etmişti

"Fanidir Dünya" Şiiri Üzerine

Bu şiir, Bayatlı'nın fanilik temasını en açık ve yoğun bir biçimde işlediği şiirlerinden biridir. Şiirin temel işleyişi, dünyanın ne kadar geçici olduğu, ölümün mutlak gerçekliği ve ahiretin sonsuz bir hayat olduğu fikridir. Şiirde geçen:

«Ölüm bir köprü, her gelengeçer»

«Burda ektiğin, orada biçer» gibi dizeler, insanın dünya hayatında yaptığı her davranışın karşılığını ahirette göreceği fikrini yansıtır. Bu anlayış, Kur'an'daki «her nefis ölümü tadacaktır» Âl-i İmrân 3/185) ayetiyle örtüşür.

(كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّقُونَ الْجُودَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَمَنْ رُخِّعَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ) (سورة آل عمران: ١٨٥) (١٠)

7. Şairin Diğer Şiirlerinde Fanilik Algısı

Bayatlı'nın diğer şiirlerinde de zaman zaman dünyanın geçiciliğine dair göndermeler yer alır: – Uyan kelimesiyle başlayan tekrarlar, kişisel uyanışa ve tövbeye çağrı anlamı taşır.

– Nefis, dil ve davranış kontrolüne yönelik telkinleri, tasavvufi terbiyeyi yansıtır:

«Zincirle nefsin, gem vur diline...»

Ayrıca kader, amel, iyilik ve ceza temaları da fanilikle bağlantılı olarak ele alınır:

«İyiliğin biri, onkatıdır cri...»

«Amalin çıkar hak kitabında»

Bu dizeler, ilahi adalet ve hesap günü tasvirini ön plana çıkarır.

Şairin Eserleri

1– Basılmış eserleri

1. Bağdat Fuzuli'nin şairliği (Arapça) – 1973
2. Gazel kitabı: Fuzuli'nin Leyla ve Mecnun destanı (Türkmen Türkçesi) –1996
3. (Nesimi'nin hayatı ve şiirlerinden seçmeler) kitabı yıl 1996,
4. Anladığı İnsan (dörtlülük) yıl 2005
5. Din ve hayat üzerine düşünceler (Arapça) yıl 2007

6. Bağdadi Fuzuli Divanı (Türkmen Türkçesi) – 2008
7. ‘İman mihrabında’ Kitabı (Arapça) – 2008
8. ‘Yunus Emre kitabı: Hayatı ve şiirleri’ – 2009
9. Türkmen ve Musul Halk Atasözleri kitabı (karşılaştırmalı çalışma) – 2010
10. Dini Şiirler kitabı yıl 2010
11. ‘Irak yaralarının derinliklerinden’ kitabı (Arapça şiir divanı) – 2010
12. ‘Gam Kervanı’ kitabı (Şiirler) – 2013
13. ‘Bürde ve keşköl’ kitabı(dörtlükler) – 2013
14. ‘Baba Şehsuvar ve Hasbihâl’ kitabı – 2016
15. ‘Adı Kifri olan bir Şehrin Hikayesi’ kitap, Abdul hâkim Razi Oğlu tarafından yazılmış olup, Abdülaziz Semîn Bayatlı tarafından tercüme edilmiştir – 2016
16. Allah’a giden yol kitabı – 2018
17. Kerkük’te öğretmenler için Arapçadan Türkçe ’ye çevrilmiş dört metodolojik kitap.

2– Basılmamış eserleri

1. Huzursuz düşünceler (Arapça şiirler). Yayın aşamasında
2. Denizin rüyası ve diğer şiirler: Nesrin Erbilli’nin (Deniz rüyası) divanının Arap’ça çevrisi. Yayın aşamasında.

Sonuc

Sonuç olarak, bu çalışmanın amacı, Abdülaziz Semîn Bayatlı’nın edebî kişiliğini ve eserlerini tanıtmak, özellikle ‘Dini Şiirler ve ilahîler’ adlı eserinde “Dünyanın Faniliğini” taşıyan şiirlerini ele alarak tematik bir yaklaşımla incelemiştir. Abdülaziz Semîn Bayatlı ’nın şiirlerinde “dünyanın faniliği” sadece bir ölüm gerçeği olarak değil, aynı zamanda insanın bu dünyadaki duruşunu sorgulatan, onu ilahi hakikate yönlendiren dönüştürücü bir öğe olarak kurgulanmıştır. Şair, dünya hayatının geçiciliğini hatırlatmakla kalmaz, okuyucuyu ahlaki bir yeniden doğuşa, kul olma şuuruna ve adaletli yaşamaya davet eder. Onun şiirleri bu yönüyle dini halk edebiyatı içinde önemli bir yere sahiptir ve fanilik teması üzerinden teolojik, etik ve sosyolojik okumaları mümkün kılar. Bu çalışmamızda kaynak olarak bizlere yardımcı olan Bayatlı’nın kızı Gülzar hanımefendi bizlere babası hakkında bilgiler aktarmıştır. Çalışmamızda, eserde

öne çıkan "Dünyanın Faniliği ile ilgili şiirler tespit edilerek tematik bir analiz edildi ve şairin basılmış ve basılmamış şiirleri birer başlıklar altında sunulmuştur. Şair şiirlerinde insanoğlunun hayata varoluşuyla birlikte bir önem taşımakla ve gerçek olarak meydana çıkmıştır. Bu gerçeklik dolayısıyla ve ifade ettiği şiirler vasıtalarına gerek duymuştur.

ESERİN ADI DİNİ ŞİİRLER VE İLAHİLER

Kitabın Adı: Dini şiirler ve ilahiler

Kitabın yazarı: Abdulaziz Semin BAYATLI

Teknik işleri: Ahmet Mezher Ahmet

KERKÜK 2010

Kaynak Kişiler المصادر الشخية

1- Gülizar Abdulaziz Bayatlı, 1969, öğretmen

2- Amine Muhammed Abdullah, 2001, Türkçe bölümü mezunu

3- Murtaza Haydar İzzet, 1982, öğretim üyesi.

Kaynakça

1. Saatçı, Suphi. Kerkük Çocuk Folkloru. İstanbul : Ötüken Neşriyat, 2008:16.

2. Hümmüzlü, Erşet. Irak'ta Türkmen Gerçeği. İstanbul : Kerkük vakfı Yayınları, 2006. s.25.

3. Terzi, Fevzi Ekrem Abdülaziz Semin Bayatlı'nın Ölüm Yıl Dönümü. Bağdat : Irak Türkmen Edebiyatçılar Birliği Yayınları, 2019. ss. 5,6,7,8,9.

4. Kerkük, İzzettin. Haşım Nahit Erbil ve Irak Türkleri. İstanbul : Kerkük Vakfı Yayınları, 1990. s.13.

5. Saatçı, Suphi. Tarihi Gelişim İçinde Irak'ta Türk Varlığı . İstanbul : İstanbul Araştırmaları Merkezi Yay, 1996. s.36.

6. Terzi, Fevzi Ekrem. Abdülaziz Semin Bayatlı'nın Ölüm Yıl Dönümü. Irak Türkmen Edebiyatçılar Birliği Dergisi. 2019.

7. Terzi, Fevzi Ekrem Abdülaziz Semin Bayatlı Ölüm Yıl Dönümü. Irak Türkmen Edebiyatçılar Birliği Yayınları. 2019.

8. Terzi, Fevzi Ekrem Abdülaziz Semin Bayatlı'nın Ölüm Yıl Dönümü. Irak Türkmen Edebiyatçılar Birliği Yayınları. 2019.

9. Bayatlı, Abdülaziz Semin, Dini Şiirler ve İlahiler, Kerkük. A. Mazhar Ahmet teknik işleri, 2010.

10. <https://www.surahquran.com/Explanation.php?sora=3&aya=185>

فصلية تُعنى بالبحوث والدراسات الإنسانية والاجتماعية العدد (٨)
السنة الثالثة صفر الخير ١٤٤٦ هـ آب ٢٠٢٥ م

Website address

White Dome Magazine
Republic of Iraq
Baghdad / Bab Al-Muadham
Opposite the Ministry of Health
Department of Research and Studies

Communications

managing editor

07739183761

P.O. Box: 33001

International standard number

ISSN3005_5830

Deposit number

In the House of Books and Documents (1127)

For the year 2023

e-mail

Email

off reserch@sed.gov.iq

hus65in@gmail.com

فصلية تُعنى بالبحوث والدراسات الإنسانية والاجتماعية العدد (٨)
السنة الثالثة صفر الخير ١٤٤٦ هـ آب ٢٠٢٥ م

General supervision the professor

Alaa Abdul Hussein Al-Qassam

Director General of the

Research and Studies Department editor

a . Dr . Sami Hammoud Haj Jassim

managing editor

Hussein Ali Muhammad Hassan Al-Hassani

Editorial staff

Mr. Dr. Ali Attia Sharqi Al-Kaabi

Mr. Dr. Ali Abdul Kanno

Mother. Dr . Muslim Hussein Attia

Mother. Dr . Amer Dahi Salman

a . M . Dr. Arkan Rahim Jabr

a . M . Dr . Ahmed Abdel Khudair

a . M . Dr . Aqeel Abbas Al-Raikan

M . Dr . Aqeel Rahim Al-Saadi

M. Dr.. Nawzad Safarbakhsh

M. Dr . Tariq Odeh Mary

Editorial staff from outside Iraq

a . Dr . Maha, good for you Nasser

Lebanese University / Lebanon

a . Dr . Muhammad Khaqani

Isfahan University / Iran

a . Dr . Khawla Khamri

Mohamed Al Sharif University / Algeria

a . Dr . Nour al-Din Abu Lihia

Batna University / Faculty of Islamic Sciences / Algeria

Proofreading

a . M . Dr. Ali Abdel Wahab Abbas

Translation

Ali Kazem Chehayeb